



Kontakty z Mediami
i Informacja

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
KOMUNIKAT PRASOWY nr 110/14

Luksemburg, 17 lipca 2014 r.

Opinia rzecznika generalnego w sprawach połączonych C-148/13, C-149/13
i C-150/13
A, B i C

Zdaniem rzecznik generalnej Eleanor Sharpston swoboda państwa członkowskiego w zakresie weryfikacji orientacji seksualnej osoby ubiegającej się o azyl, na którą osoba ta się powołuje, doznaje ograniczeń na gruncie postanowień Karty praw podstawowych Unii Europejskiej

O ile państwa członkowskie mają prawo weryfikować wiarygodność tych twierdzeń, niektóre ze stosowanych praktyk, takie jak przeprowadzenie badań lekarskich lub quasi-medycznych, zadawanie pytań silnie ingerujących w prywatność oraz wymaganie przedstawienia dowodów dotyczących życia seksualnego, są niezgodne z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej

Zgodnie z unijną dyrektywą w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji osób jako uchodźców¹, która odsyła do odpowiednich postanowień konwencji genewskiej, obywatel państwa trzeciego, w przypadku którego zachodzi uzasadniona obawa prześladowania w państwie pochodzenia z powodów rasowych, religijnych, narodowościowych, przekonań politycznych lub członkostwa w określonej grupie społecznej, może ubiegać się o nadanie mu statusu uchodźcy w Unii Europejskiej. Trybunał orzekł wcześniej, że orientacja seksualna może stanowić podstawę do twierdzenia, że dana osoba przynależy do określonej grupy społecznej².

A, B i C wystąpili w Niderlandach z wnioskami o udzielenie azylu, argumentując, że z powodu swojej orientacji homoseksualnej mają uzasadnione podstawy, aby obawiać się prześladowania w swoich krajach pochodzenia. Ich wnioski zostały oddalone przez władze niderlandzkie, które miały wątpliwości co do prawdziwości ich twierdzeń opierających się na ich deklarowanej orientacji seksualnej. Właściwy minister utrzymywał, że nie ma obowiązku bezkrytycznie podchodzić do twierdzeń odwołujących się do własnej orientacji homoseksualnej. Z tego względu ani gotowość A do poddania się stosownym badaniom, ani gotowość C do pokazania filmu przedstawiającego go w trakcie aktu seksualnego z innym mężczyzną nie wystarczą dla ustalenia, że którakolwiek z tych osób jest homoseksualistą. Krytyce ministra poddana została również niespójność działań C, który swojego wcześniejszego wniosku o udzielenie azylu wcale nie oparł na swojej orientacji homoseksualnej oraz brak wiedzy na temat niderlandzkich organizacji na rzecz praw osób homoseksualnych. W przypadku B podstawą oddalenia jego wniosku były jego niejasne odczucia co do i) jego seksualności; ii) jego związków seksualnych oraz iii) sposobu radzenia sobie ze swoją orientacją seksualną w kraju muzułmańskim.

Niderlandzka Raad van State (rada stanu), rozpoznając odwołanie, jakie trzej mężczyźni wnieśli od decyzji ministra, uznała, że ustalenie, czy ze względu na swoją orientację seksualną osoba ubiegająca się o azyl należy do określonej grupy społecznej jest bardziej skomplikowana niż weryfikacja pozostałych powodów prześladowania. Dyrektywa w sprawie kwalifikacji nie określa w jakim zakresie państwa członkowskie mogą kwestionować deklarowaną orientację seksualną, oraz czy ów zakres jest taki sam, jak w przypadku wniosków o udzielenie azylu opartych na innych

¹ Dyrektywa Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony (Dz.U. L 304, s. 12 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 7, s. 96, zwana dalej „dyrektywą w sprawie kwalifikacji”).

² Wyrok Trybunału z dnia 7 listopada 2013 r. w sprawach połączonych [C-199/12, C-200/12 i C-201/12](#) X, Y i Z (zob. również [komunikat prasowy nr 145/13](#)). Trybunał uznał również, że samo uznanie homoseksualizmu za czyn zabroniony nie oznacza jeszcze prześladowania. Stosowne przepisy penalizujące homoseksualizm muszą być stosowane w sposób skutkujący poważnym naruszeniem praw podstawowych.

podstawach. Raad van State zwróciła się wobec tego do Trybunału Sprawiedliwości o wyjaśnienie, czy prawo Unii wyznacza państwom członkowskim granice w odniesieniu do weryfikacji wiarygodności twierdzeń osoby ubiegającej się o udzielenie azylu, które swoje wnioski opierają na swojej deklarowanej orientacji seksualnej.

W dzisiejszej opinii rzecznik generalna Eleanor Sharpston wskazała, że homoseksualizm nie jest uznawany za schorzenie, przy czym w braku stosownych dowodów (których w większości przypadków nie ma) nie można obiektywnie potwierdzić prawdziwości deklarowanej orientacji seksualnej. Autonomia osobista stanowi ważny element prawa do życia prywatnego chronionego na gruncie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i przejawia się w prawie każdego do określenia swojej orientacji seksualnej. Oznacza to, że **orientacja seksualna, jaką deklaruje osoba ubiegająca się o azyl zawsze musi stanowić punkt wyjściowy każdej oceny**. Jednakże dyrektywa w sprawie kwalifikacji nie pozbawia państw członkowskich prawa do weryfikacji tych deklaracji, tak aby zapewnić integralność systemu azylowego oraz umożliwić wykrywanie wniosków opartych na fałszywych podstawach w celu pomocy osobom, które rzeczywiście potrzebują ochrony. Oznacza to, że państwa członkowskie powinny mieć możliwość, w oparciu o dyrektywę, oceny twierdzeń odnoszących się do orientacji seksualnej ubiegającego się o azyl.

Rzecznik generalna E. Sharpston podkreśliła, że **osobom ubiegającym się o azyl nie można stawiać wymogów, które urągająby ich godności lub integralności osobistej**. Brak wyraźnych wskazówek w dyrektywie w sprawie metod weryfikacji przez państwa członkowskie wiarygodności orientacji seksualnej wnioskodawców nie oznacza, że działania tych państw mogą ignorować podstawowe standardy określone w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. **Prawo do poszanowania integralności fizycznej i psychicznej człowieka oraz prawo do życia prywatnego doznają uszczerbku wskutek użycia metod poniżających oraz silnie ingerujących w prywatność**, takich jak badania lekarskie lub quasi-medyczne, jak na przykład falometria³. Formy przesłuchania silnie godzące w prywatność również naruszają te prawa. Do form takich można zaliczyć nie tylko wymaganie od wnioskodawców przedstawienia dowodów w postaci filmów lub zdjęć, lecz także zachęcanie ich do przedstawienia takich materiałów w charakterze dowodów oraz ich dopuszczanie.

Rzecznik generalna wyraziła także wątpliwości co do wartości dowodowej tych metod w zakresie możliwości odróżnienia prawdziwych wnioskodawców od fałszywych. Uciekanie się do badań lekarskich powinno być wykluczone, gdyż homoseksualizm nie został uznany za schorzenie, zaś wykonywanie quasi-medycznych testów nie pozwala na ustalenie orientacji seksualnej. Odpowiedzi wnioskodawcy na bezpośrednie pytania nigdy nie można uznać za miarodajne, gdyż w każdym razie wnioskodawca może „poprawne” informacje wymyślić. Dowody w postaci osobistych zdjęć lub filmów również można sfabrykować. W ocenie rzecznik generalnej, ponieważ definitywne ustalenie orientacji seksualnej danej osoby jest niemożliwe, służące temu praktyki nie powinny odgrywać roli w procesie oceny wniosków o udzielenie azylu.

Sytuacja, w której osoba ubiegająca się o azyl godzi się na takie badania, przesłuchanie bądź dostarczenie bezpośrednich dowodów również, zdaniem rzecznik generalnej E. Sharpston, narusza prawa podstawowe takiej osoby. Zgoda osoby nie tylko nie uchyla tej niezgodności, ale też nie zwiększa wartości dowodowej tak uzyskanych dowodów. Mając na uwadze słabszą pozycję osób ubiegających się o azyl, można wątpić, czy owa zgoda byłaby rzeczywiście udzielana w sposób dobrowolny i świadomy.

Zdaniem rzecznik generalnej weryfikacja silnie ingerująca w prywatność opiera się na stereotypowych założeniach dotyczących zachowań homoseksualnych, co kłóci się z ideą weryfikacji osobistej, której wymaga dyrektywa.

W ocenie rzecznik generalnej E. Sharpston, aby ustalić, czy danej osobie można przyznać status uchodźcy, należy odejść od takich praktyk i zamiast tego skupić się na kwestii wiarygodności wnioskodawcy. Oznacza to, że należy rozważyć, czy argumentacja wnioskodawcy jest prawdopodobna i spójna.

³ Falometria skupia się na fizycznej reakcji osoby badanej na materiały o charakterze pornograficznym.

Rzecznik generalna podkreśliła w tym zakresie, że postępowanie w sprawie udzielenia azylu jest postępowaniem o charakterze współpracy, nie zaś procesu sądowego. Nie jest rolą organów poszukiwanie braków dowodowych we wniosku osoby ubiegającej się o azyl, ani też rolą tej osoby dostarczanie dowodów na jego poparcie; istota tego postępowania zakłada, że obie strony dążą do wspólnego celu. Według niej, ważne jest zatem, aby urzędnik rozpatrujący wniosek miał możliwość obserwowania osoby ubiegającej się o azyl w czasie, gdy uzasadnia ona swój wniosek (co jest bardziej wskazane) lub przynajmniej miał dostęp do pełnego sprawozdania zawierającego takie informacje. W jej ocenie pożądane jest, aby osoba ubiegająca się o azyl miała możliwość ustosunkowania się do każdej kwestii mogącej negatywnie rzutować na jej wiarygodność, która może pojawić się w toku postępowania przed wydaniem ostatecznej decyzji, w myśl zasady, że każda osoba ma prawo do przedstawienia swojego stanowiska przed wydaniem decyzji w jej sprawie.

UWAGA: Opinia rzecznika generalnego nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości. Zadanie rzeczników generalnych polega na przedkładaniu Trybunałowi, przy zachowaniu całkowitej niezależności, propozycji rozstrzygnięć prawnych w sprawach, które rozpatrują. Sędziowie Trybunału rozpoczynają właśnie obrady w tej sprawie. Wyrok zostanie wydany w terminie późniejszym.

UWAGA: Odesłanie prejudycjalne pozwala sądom państw członkowskich, w ramach rozpatrywanego przez nie sporu, zwrócić się do Trybunału z pytaniem o wykładnię prawa Unii lub o ocenę ważności aktu Unii. Trybunał nie rozpoznaje sporu krajowego. Do sądu krajowego należy rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z orzeczeniem Trybunału. Orzeczenie to wiąże w ten sam sposób inne sądy krajowe, które spotkają się z podobnym problemem.

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

[Pełny tekst](#) opinii jest publikowany na stronie internetowej CURIA w dniu ogłoszenia

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Ireneusz Kolowca ☎ (+352) 4303 2793

Nagranie wideo z przedstawienia opinii jest dostępne przez „[Europe by Satellite](#)” ☎ (+32) 2 2964106